

УДК: 343.343.6:341.176(4)
Biblid 1451-3188, 25 (2026)
Год XXV, бр. 93, стр. 89–109
Изворни научни рад
Рад примљен 26. 01. 2026. године
Рад одобрен 15. 02. 2026. године
DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2026.25.93.5
CC BY-SA 4.0

ЕВРОПСКИ ПРИСТУП КРИЈУМЧАРЕЊУ МИГРАНАТА

*Милијана БУХА**

Анстракт: Кријумчарење лица (миграната) представља један од озбиљнијих облика прекограничног организованог криминала, који не угрожава само безбједност држава чланица Европске уније (ЕУ), већ и животе и основна људска права миграната. Прописи ЕУ обавезују државе чланице да кривичноправно инкриминишу свако намјерно помагање неовлашћеног уласка, транзита или боравка странаца када је извршено ради стицања имовинске користи. Такође, европско законодавство захтјева строжије кажњавање тежих облика кријумчарења миграната, као што су дјела извршена у оквиру организоване криминалне групе, уз угрожавање живота или здравља миграната, или уз поступање које је нечовјечно или понижавајуће. За теже облике кријумчарења лица захтијева се увођење одвраћајућих казни, што подразумеива строжије затворске санкције и проширену конфискацију имовине прибављене извршењем кријумчарења лица. Прихватање захтјева ЕУ за строжијим кажњавањем кријумчарења лица посебно је значајно за Босну и Херцеговину и за Србију, јер се обје државе налазе се на такозваној „балканској мигрантској рути“, што их чини посебно изложеним дјеловању организованих кријумчарских мрежа и повећаном ризику од извршења тешких кривичних дјела повезаних са илегалним миграцијама.

Кључне речи: Кријумчарење лица, прописи ЕУ, трговина људима, казне.

* Правни факултет Универзитет у Бањој Луци, Република Српска, БиХ. Е-mail: milijana.buha@pf.unibl.org, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1968-1849>

1) УВОД

Протокол против кријумчарења миграната копненим, морским и ваздушним путем из 2000. године представља допуну Конвенције УН против транснационалног организованог криминала (тзв. *Палермо конвенција*).¹ Исти има за циљ заштиту права миграната и борбу против организованог криминала. Овај протокол представља најзначајнији међународни инструмент у борби против илегалног кријумчарења миграната. Према поменутом Протоколу (члан 3), кријумчарење миграната означава обезбјеђивање нелегалног уласка у државу потписницу лица које није њен држављанин или лице са сталним боравком, а у циљу стицања, на непосредан или посредан начин, финансијске или друге материјалне користи. Нелегални улазак значи прелазак границе без испуњења прописаних услова за легалан улазак у државу примаоца. Такође, Протоколом против кријумчарења прописано је да ће државе инкриминисати као кривично дјело кријумчарење миграната, производњу лажних путних или идентификационих докумената, њихову набавку, обезбјеђивање или посједовање, као и друга сродна дјела.² ЕУ је формално прихватила, односно ратификовала Протокол УН против кријумчарења миграната 24. јула 2006. године одлуком Савјета ЕУ.³ Борба против кријумчарења миграната представља приоритет ЕУ и кључан елемент у рјешавању проблема незаконитих миграција. Циљ Приједлога директиве о утврђивању минималних правила за спречавање и сузбијање олакшавања неовлашћеног уласка у Унију, транзита и боравка у њој, као и замјени Директиве Савјета 2002/90/ЕЗ и Оквирне одлуке Савјета 2002/946/ПУП, јесте усклађивање кривичног законодавства држава чланица Уније и прописивање строжијих казни за кријумчарење миграната. Борба против кријумчарења миграната није могућа без сарадње између држава чланица и нечланица ЕУ у прикупљању доказа и провођењу кривичног поступка против кријумчара. Директива 2002/90/ЕЗ и Оквирна одлука Савјета 2002/946/ПУП чине правни оквир

¹ „Протокол против кријумчарења миграната копненим, морским и ваздушним путем“, *Службени гласник БиХ, Међународни уговори*, бр. 03/2002.

² Члан 6. Протокола против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом, који представља допуну Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала.

³ “2006/618/EC: Council Decision of 24 July 2006 on the conclusion, on behalf of the European Community, of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women And Children, supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organised Crime concerning the provisions of the Protocol, in so far as the provisions of this Protocol fall within the scope of Articles 179 and 181a of the Treaty establishing the European Community”, *OJ L 262*, 22. 9. 2006, pp. 44–50.

Уније за борбу против олакшавања неовлашћеног уласка, транзита и боравка држављана трећих земаља. Њима је успостављена заједничка дефиниција кривичних дјела олакшавања неовлашћеног уласка, транзита и боравка, као и кривичноправни оквир за санкционисање таквих дјела. Да би се одговорило на нове трендове и додатно повећала ефикасност правног оквира Уније за спречавање и борбу против илегалних миграција, неопходно је ажурирати постојећи регулаторни приступ.

2) ПРИЈЕДЛОГ ДИРЕКТИВЕ О УТВРЂИВАЊУ МИНИМАЛНИХ ПРАВИЛА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И СУЗБИЈАЊЕ ОЛАКШАВАЊА НЕОВЛАШЋЕНОГ УЛАСКА У УНИЈУ

Европска комисија дала је Приједлог директиве у новембру 2023. године за модернизацију законодавства ЕУ против кријумчарења миграната, с циљем усклађивања казни и јачања кривичноправне сарадње не само међу државама чланицама ЕУ, већ и између држава чланица ЕУ и нечланица ЕУ у циљу спречавања неовлашћеног уласка и боравка миграната у државама чланицама ЕУ.⁴ Циљ овог Приједлога директиве је да се уједначе и ојачају правила у државама чланицама ЕУ ради спречавања и сузбијања помагања незаконитог уласка, транзита и боравка лица на територији ЕУ. Директива има за циљ ефикаснију борбу против кријумчарења миграната, посебно организованог криминала, уз истовремено поштовање људских права и заштиту лица којима је потребна хуманитарна помоћ. Њоме се замјењују постојећи правни акти из 2002. године ради њиховог усклађивања са савременим миграционим изазовима.

У теорији се напомиње да се нова директива, тј. Приједлог удаљи од дефиниције Протокола УН о кријумчарењу, јер се приједлогом директиве омогућава кажњавање за кријумчарење иако не постоји намјера кријумчара за стицањем користи, чиме се заправо улази у сферу да се кажњава и пружање хуманитарне помоћи. Такође, забрињавајуће је што Приједлог не утврђује увођење механизма транспарентности података који би омогућили државама чланицама да ефикасно извјештавају о резултатима својих акција против кријумчарења.⁵ Борба против

⁴ "Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council laying down minimum rules to prevent and counter the facilitation of unauthorised entry, transit and stay in the Union, and replacing Council Directive 2002/90/EC and Council Framework Decision 2002/946 JHA", Brussels, 28. 11. 2023, COM(2023) 755 final.

⁵ Gabriella Sanchez, "The Facilitation Proposal: Assessing the EU's response to the smuggling of migrants", *European Policy Analysis*, March 2025, p. 2.

кријумчарења миграната није новина, а тако је Босна и Херцеговина ратификовала Конвенцију УН против транснационалног организираног криминала, као и Протокол против кријумчарења миграната копненим, морским и ваздушним путем којим се допуњује Конвенција УН против транснационалног организираног криминала.⁶ ЕУ је потписница поменуте Конвенције и Протокола. Према Протоколу УН-а, финансијска или друга материјална корист саставни је елемент кривичног дјела кријумчарења миграната. Кријумчарење миграната је криминална активност у којој се остварује добит и не поштује људски живот. Из наведеног произилази да је Приједлог директиве, између осталог, у складу и са Директивом 2014/42/ЕУ о замрзавању и одузимању предмета и имовинске користи остварене кривичним дјелима, јер се имовинска корист прибављена илегалним миграцијама има одузети. Радње усмјерене на олакшавање кријумчарења миграната према Протоколу против кријумчарења миграната копном, морем и ваздушним путем, који допуњује Конвенцију УН-а против транснационалног организованог криминала, су: производња лажних путних или идентификационих докумената; прибављање, обезбјеђивање или посједовање таквих докумената; организовање или упућивање других да изврше неко од наведених дјела. Није неопходно да је дјело довршено како би постојала кривична одговорност. Према члану 6. став 2(а) Протокола, покушај извршења било којег од ових кривичних дјела такође се сматра кривичним дјелом. Спрјечавање кријумчарења миграната један је од приоритета Европске уније. Кријумчарске мреже остварују велику добит од кријумчарења миграната. Мрежа за кријумчарење миграната укључена је и у друга кривична дјела, као што су трговина људима, трговање дрогом, оружјем. Кријумчаре који се скривају у земљама изван ЕУ тешко је лоцирати и ухватити, а за превозна средства користе непримјерена превозна средства, мање уочљива (као што су рибарски чамци). Приједлогом директиве јасно се указује на потребу да државе чланице ЕУ дефинишу као кривично дјело олакшавање неовлашћеног уласка у ЕУ, транзита и боравка у њој. У складу с начелима законитости и сразмјерности кривичног права, а ради сузбијања кривичних дјела којима се угрожава људски живот и не поштује достојанство људи ради стицања добити, потребно је тачно и детаљно дефинисати кривична дјела којима се сузбијају таква криминална поступања. Олакшавање неовлашћеног уласка у Унију, транзита или боравка у њој требало би бити кривично дјело ако постоји веза са стварном или обећаном финансијском или материјалном користи. Такво поступање требало би бити кажњиво чак и ако не постоји веза с финансијском или

⁶ „Протокол против кријумчарења миграната копненим, морским и ваздушним путем“, *op. cit.*

материјалном користи или обећањем такве користи, како би се спријечило да се јавно подстичу лица путем интернета на неовлашћени улазак у Унију, транзит или боравак у њој. Међутим, пружање објективних информација или савјета држављанима трећих земаља о условима законитог уласка у Унију и боравака у њој, као и о међународној заштити не би требало сматрати јавним подстицањем.⁷ Такође, у Приједлогу директиве наводи се како би се сузбило олакшавање неовлашћеног уласка у Унију, транзита и боравака у њој, да је најважније осигурати дјелотворно одузимање имовинске користи остварене извршењем кривичног дјела, те предмета коришћених за извршење кривичног дјела, на примјер, чамце, моторе и друге дијелове чамаца те возила. У ту сврху требало би у потпуности искористити постојеће инструменте о замрзавању и одузимању предмета и имовинске користи остварене казним дјелом. Марта 2025. године служба Европског парламента негативно је оцијенила Приједлог Комисије за ревидирану директиву којом се утврђују минимална правила за спрјечавање и сузбијање олакшавања неовлашћеног уласка, транзита и боравака у Унији. Предложена директива није у складу ни са међународним, ни са стандардима ЕУ јер прописује престоге казне.⁸

3) ДИРЕКТИВА ЕУ О СПРЕЧАВАЊУ КРИЈУМЧАРЕЊА МИГРАНАТА 2002/90/ЕЗ⁹

Циљ Директиве 2002/90/ЕЗ о дефинисању олакшавања неовлашћеног уласка, транзита и боравака у ЕУ је да дефинише и уједначи појам помагања неовлашћеног уласка, транзита и боравака држављана трећих земаља, како би се ефикасније сузбило кријумчарење миграната. Директива настоји да ојача сарадњу држава чланица у борби против овог облика прекограничног криминала, уз остављање простора за заштиту хуманитарног поступања.¹⁰ Директива обавезује државе чланице да као кажњиво дјело третирају намјерно помагање држављанину треће земље

⁷ Чланови 3. и 5. Приједлога директиве. Видјети: “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council laying down minimum rules to prevent and counter the facilitation of unauthorised entry, transit and stay in the Union, and replacing Council Directive 2002/90/EC and Council Framework Decision 2002/946 JHA”, *op. cit.*

⁸ Thomas Wahl, “Negative Impact Assessment for Anti-Smuggling Directive by EP Research Service”. Интернет: <https://eucrim.eu/news/negative-impact-assessment-for-anti-smuggling-directive-by-ep-research-service/> посјећено 17. 9. 2025.

⁹ “Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 defining the facilitation of unauthorised entry, transit and residence”, *OJ L 328*, 5. 12. 2002, pp. 17–18.

¹⁰ Члан 1. Директиве Савјета 2002/90/ЕЗ.

да незаконито уђе или прође транзитом преко територије државе чланице, кршећи прописе о уласку и боравку. Као кажњиво се одређује и намирно помагање боравка лица у држави чланици, када је то учињено ради стицања финансијске или друге материјалне користи. Значајан документ ЕУ у борби против кријумчарења миграната је свакако и Оквирна одлука о јачању кривичноправног оквира за спрјечавање помагања неовлашћеног уласка, транзита и боравка (2002/946/ПУП).¹¹ Ова Оквирна одлука допуњује Директиву ЕУ2002/90/ЕЗ, као друге инструменте донесене с циљем борбе против илегалне имиграције, илегалног запошљавања, трговине људима и полног искоришћавања, злостављања дјече.

Оквирна одлука има за циљ да државе чланице пропишу казне које су одвраћајућег карактера за кријумчарење и казне могу бити праћене изрицањем неке од мјера као што су: одузимање превозног средства коришћеног у извршењу кривичног дјела, забрана обављања професионалне дјелатности у оквиру које је извршено кривично дјело и протеривање. У законодавству Босне и Херцеговине кривично дјело кријумчарења миграната је у групи кривичних дјела против човечности и вредности заштићених међународним правом, што указује на виши степен друштвене опасности. За разлику од тога, у Србији и кривично дјело кријумчарење људи сврстано је у групу кривичних дјела против јавног реда и мира, што указује на одређење законодавца да га третира као безбједносни изазов, а не као кршење људских права. У кривичном закону БиХ, као и Србије, прописује се кривична одговорност за покушај, саучесништво, као и за организовање и подстрекавање других на извршење кривичног дјела кријумчарења лица. Покушај, саучесништво и подстрекавање регулисани су кроз опште одредбе кривичног законодавства и примењују се на сва кривична дјела, укључујући кријумчарење миграната.¹² Радње извршења које предузима група лица, посебно организована криминална група, препознате су као отежавајуће или квалификоване околности. У законодавству Србије учешће у организованој криминалној групи предвиђено је као отежавајућа околност у оквиру самог дјела кријумчарења миграната. У Босни и Херцеговини се организовање групе или удружења за извршење кривичног дјела кријумчарења лица

¹¹ “2002/946/ЈНА: Council framework Decision of 28 November 2002 on the strengthening of the penal framework to prevent the facilitation of unauthorised entry, transit and residence”, *OJ L 328*, 5. 12. 2002, pp. 1–3.

¹² „Кривични закон Босне и Херцеговине“, *Службени гласник БиХ*, бр. 3/2003, 32/2003 – испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 и 47/2023, члан 26; „Кривични законик Републике Србије“, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 и 94/2024, чл. 30.

третира као посебно кривично дјело. За разлику од Србије, Кривични закон Босне и Херцеговине инкриминише као кажњивим злоупотребу службеног положаја и угрожавање живота и здравља кријумчарених лица. Такође, дефинисано је као отежавајуће околности и угрожавање безбједности кријумчарених лица, нечовјечно и понижавајуће поступање према кријумчареним особама, извршење дјела према лицима млађим од 18 година које за посљедицу има смрти једног или више кријумчарених лица. Овакав приступ омогућава свеобухватније препознавање штетних посљедица кријумчарења и бољу заштиту жртава у односу на рјешење у законодавству Србије. Међутим, ни у Босни и Херцеговини закон не препознаје специфичне отежавајуће околности које произлазе из дигиталног карактера савременог кријумчарења, као што су коришћење интернетских платформи, криптовалута, енкриптоване комуникације или дигиталну манипулацију документима, што отвара простор за даља нормативна унапређења. У поређењу са стандардима из Оквирне одлуке Савјета 2002/946/ПУП, којом се од држава чланица захтјева да пропишу казне затвора до осам година за теже облике кријумчарења миграната, када је дјело учињено из користољубља, од стране организоване криминалне групе или ако је угрожен живот лица – може се закључити да су законодавства БиХ, као и Србије, усклађена са тим минималним захтјевима.¹³

Конечно, ЕУ је себи поставила циљ да постане подручје слободе, безбједности и правде, обезбјеђујући своје спољне границе, а истовремено осигуравајући слободу кретања својих грађана унутар територије.¹⁴ У том контексту, донесени су значајни прописи у циљу заштите државног суверенитета и безбједности, којима се прописују строже казне за кријумчарење лица, као и за помагање, подстицање и олакшавање илегалног уласка и боравка у ЕУ.

4) ТАНКА ГРАНИЦА ИЗМЕЂУ КРИЈУМЧАРЕЊА И ТРГОВИНЕ ЉУДИМА

Кријумчарење људима и трговина људима су брзорастући облици транснационалног организованог криминала. Међутим, постоји разлика између кријумчарења људима и трговине људима, јер се код кријумчарења кријумчари и мигранти договарају о свом путовању и мигранти су

¹³ “2002/946/JHA: Council framework Decision of 28 November 2002 on the strengthening of the penal framework to prevent the facilitation of unauthorised entry, transit and residence”, *op. cit.*, art. 1(3).

¹⁴ Martin Wagner, Alan Desmond, Albert Kraler, *EU Policy Framework on irregular migrants, Measuring Irregular Migration*, 4/2024, pp. 8–9.

слободни када заврше своје путовање, док су жртве трговине људима мета експлоатације.¹⁵ Кријумчарење људи је глобални феномен који има изузетну географску и организациону разноликост. Кријумчарење људи је другачије од трговине људима, јер жртве кријумчарења – мигранти – траже помоћ да илегално пређу државну границу нудећи кријумчарима новац за неовлашћени улазак у другу државу.¹⁶ У теорији се кријумчарење може посматрати као посао, као злочин или као „друштвено укоријењено“ разумијевање за „потребе миграната“. Кријумчарење људима значи прибављање финансијске или друге материјалне користи од илегалног уласка особе у државу, док је трговина људима неки облик присиле, принуде неке особе у циљу експлоатисања исте ради стицања користи. Кријумчарење миграната веома је сложен криминални феномен. Кријумчарење често укључује учешће организованих криминалних група. Групе за кријумчарење миграната имају мрежну структуру са огромном прилагодљивошћу и брзином реаговања на промјене у свом окружењу. Кријумчарење миграната у ЕУ једна је од најсложенијих криминалних активности са становишта истраге и кривичног гоњења, из разлога што је ријеч о прекограничном кривичном дјелу и нужна је кривичноправна сарадња међу државама чланицама ЕУ у провођењу истраге и прикупљању доказа о кријумчарењу лица.¹⁷ Олакшавање илегалних миграција које спроводе криминалне мреже може бити разноврсно. Најмање три групе активности су идентификоване као облици кријумчарења на територији ЕУ. Прво, превоз или управљање превозом особе која није држављанин ради уласка или транзита кроз земљу. Друго, израда и/или обезбеђивање лажних докумената. И коначно, закључивање бракова из користи или лажних бракова. Активности кријумчарења су јасно повезане са другим злочинима као што су прање новца и трговина људима.¹⁸ Када су људи посебно рањиви услед незнања, егзистенцијалне нужде, рата, сиромаштва, друштвених и економских криза, очаја, маргинализације и страха, они постају изложени повећаном ризику да падну у руке лицима која настоје да их искористе. Експлоатација представља суштински елемент трговине људима, док прелазак државне границе није њен нужан саставни дио.

¹⁵ Louise Shelley, “Human Smuggling and Trafficking into Europe A Comparative Perspective”, *Transatlantic Council on Migration*, 2014, стр. 3–4.

¹⁶ Милутин Трнавац, „Директива о спречавању и борби против трговине људима и заштити њених жртава“, *Европско законодавство*, 2025, бр. 90–91, стр. 100–115.

¹⁷ Mirentxu Jordana Santiago, “Addressing migrant smuggling in the European Union. Challenges for a noncriminalized, coordinated and effective response”, *Working Paper Series No. 19/22*, стр. 2–10.

¹⁸ M. J. Santiago, *op. cit.*, 2022, p. 3.

Кријумчарење миграната по правилу има прекогранични карактер, док трговина људима не мора нужно укључивати прелазак међународних граница.¹⁹ У фокусу трговине људима је принуда, експлоатација и одсуство слободног пристанка жртве. Граница између кријумчарења и трговине људима у пракси није увијек јасна. Лица која се наизглед добровољно одлучују на кријумчарење често мигрирају под утицајем очајних животних околности, а током тог процеса могу бити преварена, изложена присили или накнадно експлоатисана.²⁰ Сврха трговине људима је експлоатација жртава путем присилног рада, сексуалне експлоатације или других облика злостављања. Насупрот томе, сврха кријумчарења миграната је олакшавање илегалног уласка или боравка особе у земљи у коју нема законско право да уђе или остане у циљу стицања имовинске користи. Кријумчарење миграната је увијек транснационално (прекогранично) дјело, јер подразумијева илегално кретање људи преко граница. Трговина људима није нужно транснационално кривично дјело. Многи случајеви трговине људима дешавају се унутар граница једне земље. Код кријумчарења миграната профит се углавном остварује наплаћивањем накнада за превоз, лажних докумената или других услуга које омогућавају илегалне миграције. Код трговине људима, профит долази од континуиране експлоатације жртава. То може укључивати присиљавање на рад без плате, присиљавање на сексуалне активности, присиљавање на чињење злочина или чак вађење и продају њихових органа. Кријумчарење миграната је првенствено злочин против државе, јер крши прописе о легалном уласку и боравку у држави пошто се илегално прелази државна граница. Кријумчарени мигранти могу претрпјети штету, сам чин није дефинисан као злочин против човјека, док је трговина људима директан злочин против појединца јер подразумијева злостављање и експлоатацију жртве.²¹ Груписање и кретање великог броја миграната различитог статуса и степена рањивости чини мигранте зависним од кријумчара под чијом су контролом, излажући их значајном ризику од експлоатације, а истовремено представља изазов за државе које настоје да остваре контролу над својим границама. Нажалост, није неуобичајено да мигранти, у жељи да стигну до земље одредишта, постану жртве експлоатације од

¹⁹ Никола Пауновић, „Национални и упоредни правни оквир кријумчарења људи“, *РКК*, 2017, бр. 1, стр. 185–210.

²⁰ Daniela Peterka-Benton, “Human Smuggling in Austria: A Comparative Analysis of Data on Smuggled Migrants from Former Yugoslavia and the Russian Federation”, *The International Migration Review*, 2011, Vol. 45, No. 2 pp. 215–242.

²¹ John Salt, “Trafficking and Human Smuggling: A European perspective”, *International Migration*, Special Issue, 2000/1, pp. 31–55.

стране кријумчара, и зато је „танка“ линија разграничења између кријумчарења миграната и трговине људима.

5) КАЗНЕ ЗА КРИЈУМЧАРЕЊЕ ЉУДИ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Кријумчарење миграната кроз Босну и Херцеговину представља процес који се развијао током времена, нарочито као одговор на мијењање миграционих рута и затварање такозване „балканске руте“.²² Организоване криминалне групе с подручја Босне и Херцеговине кријумчаре мигранте с циљем прибављања противправне имовинске користи. Кријумчарење људи је у Кривичном закону Босне и Херцеговине предвиђено као кривично дјело.²³ Назив новог кривичног дјела из 2010. године дошао је са изменама Кривичног закона Босне и Херцеговине из 2015. године.²⁴ Основни облик кривичног дјела постоји када неко, у намјери да прибави корист за себе или другог, недозвољено преведе или омогући превођење једног или више миграната преко државне границе, или када у ту сврху сачињава, набавља или посједује лажне путне или личне исправе. За основни облик кривичног дјела прописана је казна затвора у трајању од једне до десет година. Лакши облик кривичног дјела кријумчарења људи постоји ако лице врбује, превезе, сакрије, пружи заштиту или на други начин омогући боравак кријумчарених лица у БиХ. Казна за овај облик кривичног дјела је од шест мјесеци до пет година затвора. Тежи облик кривичног дјела настаје ако је кријумчарење извршено у саставу организоване групе или групе за организовани криминал, злоупотребом службеног положаја, на начин који угрожава живот, здравље или безбједност кријумчарених лица, или ако се према њима поступало у сврху искориштавања или на други нечовјечан или понижавајући начин. За тежи облик кривичног дјела прописана је казна затвора од три до петнаест година. Иста казна важи и када је кривично дјело извршено према лицу које није навршило осамнаест година. У случају да кривично дјело резултира смрћу једног или више кријумчарених лица, починилац се кажњава затвором најмање пет година. Закон прописује

²² Marco Zoppi, Marco Puleri, “The Balkan Route (and Its Afterlife): The New Normal in the European Politics of Migration”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 2021. Интернет: <https://doi.org/10.1080/19448953.2021.2015658>

²³ Кријумчарење миграната инкриминисано је као кривично дјело изменама Кривичног закона 2010. године. Видјети: „Кривични закон Босне и Херцеговине“, *Службени гласник Босне и Херцеговине* бр. 8/10, члан 189а.

²⁴ „Кривични закон Босне и Херцеговине“, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, бр. 40/15. Члан 14. Назив члана 189а. мијења се и гласи: „Организирање групе или удружења за извршење кривичног дјела „кријумчарење миграната“.

најмању казну затвора од пет година у таквим случајевима, док суд може изрећи казну до двадесет година затвора, јер максимална казна по Кривичном закону БиХ не може прећи двадесет година. Кривично дјело организовање групе или удружења за извршење кривичног дјела „кријумчарење миграната“ кажњиво је затвором у трајању од најмање три године. Закон такође предвиђа кажњавање лица која припадају групи или удружењу, или на други начин помажу њихово дјеловање. Чак и сама припадност групи која се бави кријумчарењем лица је кажњива, без потребе да се докаже намјера помагања. На организатора или руководиоца групе у чијем саставу су почињена кривична дјела кријумчарења људи примјењује се члан 250 Кривичног закона БиХ.²⁵ Став 3. истог члана прописује да ко организује или руководи групом за организовани криминал која заједничким дјеловањем учини или покуша кривично дјело, казниће се затвором најмање десет година или дуготрајним затвором. У приједлогу Директиве о утврђивању минималних правила за спречавање и сузбијање олакшавања неовлашћеног уласка у Европску унију из 2023.²⁶ године предвиђено је строжије кажњавање свих облика кријумчарења људи. Основни облик дјела кажњава се најмање трогодишњом казном затвора, док тешка кривична дјела (нпр. организовање група ради кријумчарења или употреба тешког насиља) подлијежу казни затвора од најмање десет година. Најтежа кривична дјела која за посљедицу имају смрт кажњавају се казном затвора од најмање петнаест година. Казнена политика у Босни и Херцеговини за кријумчарење људи је у складу са препорукама из приједлога Директиве из 2023. С тим да су нужне измјене у смислу строжијег кажњавања за основни облик кривичног дјела кријумчарења људима, јер у БиХ најмања прописана казна за основни облик кривичног дјела кријумчарења људима је од годину дана затвора.

6) КРИЈУМЧАРЕЊЕ ЉУДИ КАО КРИВИЧНО ДЈЕЛО ПРОТИВ ЧОВЈЕЧНОСТИ

Кријумчарење људи и организовање група ради кријумчарења људи инкриминисани су у Кривичном закону Босне и Херцеговине као кривична дјела из групе кривичних дјела против човјечности и вриједности

²⁵ „Кривични закон Босне и Херцеговине“, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, бр. 3/2003, 32/2003 – испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 и 47/2023.

²⁶ “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council laying down minimum rules to prevent and counter the facilitation of unauthorised entry, transit and stay in the Union, and replacing Council Directive 2002/90/EC and Council Framework Decision 2002/946 JHA”, *op. cit.*

заштићених међународним правом. Кријумчарење миграната подразумејева омогућавање илегалног уласка у страну државу лицима која нису њени држављани или немају одобрен стални боравак, и то с намјером стицања финансијске или друге материјалне користи.²⁷ Ријеч је о облику организованог криминала којим се, уз сагласност лица која се кријумчаре, омогућава недозвољен улазак у страну државу. Мигрант је лице које се привремено или трајно пресељава из једног социо-културног амбијента у други, односно из једне државе (емигрант) у другу (имигрант).²⁸ Кријумчарење људи и трговина људима су сврстани у исту групу кривичних дјела против човјечности и вриједности заштићених међународним правом, али између ових кривичних дјела постоје битне разлике. Кријумчарење људи подразумејева постојање слободне воље илегалног мигранта да пређе државну границу, при чему он од те намјере може одустати у било којем тренутку. Насупрот томе, жртве трговине људима најчешће нису у могућности да се одупру принуди. Након преласка државне границе кријумчарени мигранти су у праву слободни, док жртве трговине људима остају у стању зависности и експлоатације. Код трговине људима најчешће се примјењују средства принуде, силе или преваре, што, по праву, није случај код кријумчарења миграната. Кријумчарење миграната нужно подразумејева прелазак државне границе, док се трговина људима може одвијати и унутар граница једне државе. Међутим, кријумчарење миграната може представљати само једну фазу у процесу трговине људима, уколико кријумчари продају кријумчарене особе или над њима успоставе ропски или сличан однос.²⁹ Кријумчарење људи представља кривично дјело против човјечности и вриједности заштићених међународним правом због свог изразито прекограничног карактера и опасности коју представља за безбједност и суверенитет више држава. Процес кријумчарења подразумејева илегалан прелазак више државних граница, чиме се угрожава безбједност већег броја држава. Извршиоци кривичног дјела, кријумчарени мигранти и противправна имовинска корист често потичу из различитих држава, што

²⁷ О криминалистичким методама откривања кријумчарења видјети: Милан Шкулић „Кривичноправни и криминалистички аспекти сузбијања нарко-криминалитета“, Зборник радова: *Кривичноправни и криминалистички аспекти сузбијања нарко-криминалитета, нарко криминалитет – превенција и репресија*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Београд, Истраживачки центар, Бања Лука, Вишеград, 2023, стр. 133–173.

²⁸ Саша Мијалковић и Милан Жарковић, *Илегалне миграције и трговина људима*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд 2012, стр. 53–54.

²⁹ John Salt, “Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective”, *International Migration*, 2000, pp. 31–56.

необходно захтијева развијену међународну сарадњу у спрјечавању и гоњењу овог облика криминалитета. Један од облика међународне правне помоћи, који олакшава борбу против прекограничног криминалитета на простору ЕУ, је и европски налог за хапшење и предају, јер је лишен традиционалних препрека за предају одбјеглог учиниоца кривичног дјела. Кривичноправна сарадња међу државама чланицама ЕУ у борби против прекограничног криминалитета олакшана је бројним инструментима међусобне правне помоћи. Међутим, у Приједлогу директиве из 2023. године за спречавање и сузбијање олакшавања неовлашћеног уласка у Унију не прописује да се сарадња међу државама у борби против кријумчарења миграната одвија у складу са Оквирном одлуком о европском налогу за хапшење и предају из 2002. године, већ са Конвенцијом о узајамној правној помоћи у кривичним стварима између држава чланица ЕУ, као и са Директивом 2014/41/ЕУ о Европском истражном налогу у кривичним стварима, уз позивање и на друге релевантне акте ЕУ.³⁰ Конвенција о узајамној правној помоћи у кривичним стварима омогућава брже достављање доказа, саслушање свједока и осумњичених путем видео-конференције, размјену

³⁰ Према Оквирној одлуци о европском налогу за хапшење и предају, држава која издаје европски налог није дужна да утврђује да ли је кривично дјело за које се тражи предаја лица инкриминисано и у држави од које се тражи предаја, уколико је ријеч о кривичним дјелима наведеним у члану 2. став 2. ове одлуке. Међутим, кријумчарење миграната није уврштено у листу кривичних дјела за која је искључена примјена услова двоструке кажњивости. Стога, да би европски налог за хапшење и предају могао бити издат и извршен у случају кривичног дјела кријумчарења људи, неопходно је да ово дјело буде инкриминисано и у држави која издаје налог и у држави од које се тражи предаја траженог лица. У Приједлогу директиве о спречавању олакшавања неовлашћеног уласка у ЕУ не прописује се да се сарадња у борби против кријумчарења људи одвија путем европског налога за хапшење и предају. Разлог за то лежи у чињеници да је европски налог за хапшење и предају инструмент међународне правне помоћи који се примјењује искључиво између држава чланица ЕУ, док је циљ утврђен у Приједлогу директиве подстицања сарадње како између држава чланица, тако и између држава чланица и држава које нису чланице ЕУ у борби против кријумчарења људи. Видјети: “Convention established by the Council in accordance with Article 34 of the Treaty on European Union, on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union – Council Declaration on Article 10(9) – Declaration by the United Kingdom on Article 20”, *OJ C* 197, 12. 7. 2000, pp. 3–23; “Council Act of 29 May 2000 establishing in accordance with Article 34 of the Treaty on European Union the Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union”, *OJ C* 197, 12. 7. 2000, pp. 1–2; “Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters”, *OJ L* 130, 1. 5. 2014, pp. 1–36.

информација, као и спровођење других процесних радњи, укључујући претресање телекомуникација. Европски истражни налог омогућава држави издаваоцу да затражи предузимање истражних радњи у другој држави чланици под истим условима као да се радња предузима на њеној територији, укључујући саслушања, претресе, заплене и пресретање комуникација. Мигранти, жртве кријумчарења, иако се добровољно упуштају у илегалан прелазак државне границе, у пракси су често изложени озбиљним опасностима по живот, нехуманим условима, изнуди, искоришћавању и насиљу, тако да је често танка линија разграничавања кривичних дјела трговине људима и кријумчарење миграната.

7) ОДАБРАНЕ ПРЕСУДЕ СУДА БИХ У ПРЕДМЕТИМА КРИЈУМЧАРЕЊА МИГРАНАТА

Суд Босне и Херцеговине, у оквиру своје стварне надлежности, надлежан је за кривична дјела која се тичу кријумчарења миграната, кријумчарења људи и организирања групе или удружења за извршење кривичног дјела кријумчарење миграната. Кријумчарење миграната је једно од кривичних дјела против човјечности и вриједности заштићених међународним правом. Суд Босне и Херцеговине у једној од својих одлука утврђује да би се радило о кријумчареном лицу, поред тога што се захтијева да се ради о његовом *незаконитом* уласку и боравку, мора се задовољити још један елемент, а то је да је „незаконитост уласка и боравка“ страног држављанина/мигранта *омогућила нека трећа особа* у циљу остварења неке *користи* за себе или другог. Наиме, за постојање кривичног дјела кријумчарења лица нужно је да су кумулативно испуњена три елемента – незаконит улазак у земљу, помоћ треће особе у незаконитом уласку у земљу и прибављена корист.³¹

У кривичним поступцима за кријумчарење миграната нису ријетки приговори одбране да је дошло до битне повреде одредаба кривичног поступка, што за посљедицу има укидање пресуде и враћање на поновно одлучивање. Тако је у једном предмету Апелационо вијеће Суда БиХ утврдило да је коришћење исказа свједока-миграната, који је дао у истрази, у интересу правде, односно правичности суђења, јер се се ради о свједоцима (мигранти/страни држављани) за које је постојала бојазан да се неће моћи саслушати на главном претресу, а њихово свједочење у конкретном предмету има одређени доказни значај.³² Наиме, Вијеће

³¹ Пресуда вијећа Апелационог одељења, број: С1 3 К 031880 21 Кж од 4. 6. 2021. године.

³² Суд Босне и Херцеговине, Предмет бр.: С1 2 К 029387 20 Кж 5 од 18. 1. 2021. године.

констатује да иако није саслушање снимљено аудио-визуелно, то не значи да су изјаве свједока из истраге незаконите јер су свједоци саслушани од стране овлашћених службених лица и да су записници о саслушању сачињени у складу са релевантним одредбама Закона о кривичном поступку БиХ, због чега се исти могу користити као доказ у овом кривичном поступку и на њима се може темељити судска одлука. Како би доказ био законит нужно је да је саслушање свједока извршено у складу са законским правилом да се ће се свједок претходно опоменути да је дужан *говорити истину* и да не смије ништа прећутати, а затим ће се *упозорити да давање лажног исказа* представља кривично дјело. Свједок ће се упозорити и да није дужан да одговара на питања када је вјероватно да ће га одговор на та питања изложити кривичном гоњењу. С тим да свједок који користи право да ускрати одговор на питања која би га изложила кривичном гоњењу, може одговорити на та питања ако главни тужилац писмено изјави да неће предузети кривично гоњење свједока за радње које свједок наведе у свом исказу. Примјерак писмене изјаве главног тужиоца уручиће се свједоку. Првостепени суд је одступио од принципа непосредног извођења доказа и одлучио да се искази свједока- миграната дати у истрази на главном претресу прочитају, јер се ради о свједоцима који се не могу пронаћи, односно да се ради о свједоцима мигрантима чије тренутно пребивалиште, нити боравиште није познато. Апелационо вијеће је утврдило да се осуђујућа пресуда не заснива искључиво нити у одлучујућој мјери на исказима таквих свједока. Првостепено вијеће свој закључак о кривици оптужених за кривична дјела за које их је огласио кривим није у одлучујућој нити претежној мјери засновало на исказима свједока који су прочитани на главном претресу, већ је исте цијенило у вези са свим осталим доказима, првенствено резултатима примјене посебних истражних радњи.

Такође, још једно од занимљивих кривичнопроцесних питања отворених у овом предмету пред Судом је да ли су законити докази прибављени посебним истражним радњама, а посебно докази који се односе на лице које није обухваћено наредбом о спровођењу посебних истражних радњи. Телефонска комуникација коју је оптужени у инкриминисаном периоду остварио са другим лицем прибављене су примјеном посебних истражних радњи надзора и техничког снимања телекомуникација по наредби Суда, која је издата у односу на лице (осумњиченог) са којим је комуницирао оптужени. Цијенећи да су исте прибављене на законит начин и у сврху остваривања легитимног циља – откривања илегалног превођења миграната преко државне границе, и да се могу користити као доказ, ту су се резултати таквих радњи могли примјењивати без обзира што је наведена наредба Суда тада издата само према осумњиченом. Скрећемо пажњу на једно од законских правила да се

посебна истражна радња надзор и техничко снимање телекомуникација може одредити и према лицу за које постоје основи сумње да починиоцу, односно од починиоца кривичног дјела за која се може одредити посебна истражна радња, преноси информације у вези с кривичним дјелом, односно да починилац користи његово средство телекомуникације.³³ У овом предмету оптужени су приговарали да нису обавијештени да су према њима биле примјењиване посебне истражне радње. Вијеће је анализирајући овај приговор утврдило да је судија за претходни поступак својим дописом, након достављања Извјештаја о провођењу посебних истражних радњи од стране Тужилаштва БиХ, обавијестио осумњичена лица да су према њима биле подузимање посебне истражне радње, као и која врста истражних радњи и у којем периоду. Такође, оптужени су поучени о могућности подношења захтјева за испитивање законитости наредби и начина њиховог спровођења. Оптужени су уредно запримили допис и нису затражили преиспитивање законитости издатих наредби, стога се приговор одбране овог оптуженог одбија као неоснован.

У једној од одлука Суд БиХ се бавио питањем да ли је дужност суда да покуша обезбиједити саслушање (недоступног) свједока (оштећеног) мигранта.³⁴ Тужилаштво је у својој жалби на пресуду суда износило тезу да је суд требао да уложи напоре да саслуша оштећеног мигранта као свједока у кривичном поступку. Међутим, према одлуци суда фактички терет доказивања није на суду. Према принципу акузаторности искључиво је право, а и обавеза, тужиоца у складу са начелом *nemo iudex sine actore* – терет доказивања је на тужиоцу а не на суду. Суд је у обавези према одлуци суда да руководи поступком, да спријечи да се непотребно одуговлачи поступак, као и да води рачуна да не дође до повреде начела *in dubio pro reo*, тј. да у случају сумње у погледу чињеница које нису утврђене у поступку Суд мора да иде у корист оптуженог. Наиме, у првостепеном поступку је исказ недоступног свједока мигранта прочитан, али постоје недоумице које је одбрана истицала у погледу прочитаног исказа и тиме је доведен у питање опсег доказне вриједности исказа с обзиром на немогућност провјере навода кроз унакрсно испитивање. У жалбеном поступку Суд је утврдио да је разумљиво што је првостепени суд донио ослобађајућу пресуду (за кривично дјело кријумчарење миграната и удруживање ради кријумчарења), јер једини докази који би могли директно инкриминирати оптужене су прочитани искази свједока

³³ Видјети члан 117. ЗКП БиХ. Кривична дјела за која се докази не могу прикупити на други начин и да је ријеч о кривичним дјелима као што су, између осталог, и кривично дјело против човјечности и вриједности заштићених међународним правом.

³⁴ Суд Босне и Херцеговине, Предмет број: С1 2 К 032535 20 Кж.

миграната, а који не могу представљати одлучне доказе. Суд је утврдио да прочитани искази свједока миграната не могу бити одлучни докази.

8) ИЗВОРИ

Бабић, Милош, Џафербеговић, Лејла, „Продужено кривично дјело у новом Кривичном законик у РС“, *Билтен*, 2018, бр. 8.

Baird, Theodore, “Theoretical Approaches to Human Smuggling”, *DIIS Working Paper*, 2013.

“Convention established by the Council in accordance with Article 34 of the Treaty on European Union, on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union – Council Declaration on Article 10(9) – Declaration by the United Kingdom on Article 20”, *OJ C 197*, 12.7.2000, pp. 3–23; “Council Act of 29 May 2000 establishing in accordance with Article 34 of the Treaty on European Union the Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union”, *OJ C 197*, 12. 7. 2000.

“Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 defining the facilitation of unauthorised entry, transit and residence”, *OJ L 328*, 5. 12. 2002.

“Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters”, *OJ L 130*, 1. 5. 2014.

„Кривични закон Босне и Херцеговине“, *Службени гласник БиХ*, бр. 3/2003, 32/2003 – испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 и 47/2023.

„Кривични закон Босне и Херцеговине“, *Службени гласник Босне и Херцеговине* бр. 8/10.

„Кривични закон Босне и Херцеговине“, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, бр. 3/2003, 32/2003 – испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 и 47/2023.

„Кривични законик Републике Србије“, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 и 94/2024.

Мијалковић, Саша, Жарковић, Милан, *Илегалне миграције и трговина људима*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд 2012.

Пауновић, Никола, „Национални и упоредни правни оквир кријумчарења људи“, *РКК*, 2017, бр. 1.

- Пресуда вијећа Апелационог одељења, број: С1 3 К 031880 21 Кж од 4. 6. 2021. године
- „Протокол против кријумчарења миграната копненим, морским и ваздушним путем“, *Службени гласник БиХ, Међународни уговори*, бр. 03/2002.
- “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council laying down minimum rules to prevent and counter the facilitation of unauthorised entry, transit and stay in the Union, and replacing Council Directive 2002/90/EC and Council Framework Decision 2002/946 JHA”, Brussels, 28. 11. 2023, COM(2023) 755 final
- Peterka-Benton, Daniela, “Human Smuggling in Austria: A Comparative Analysis of Data on Smuggled Migrants from Former Yugoslavia and the Russian Federation”, *The International Migration Review*, 2011, Vol. 45, No. 2.
- Salt, John, “Trafficking and Human Smuggling: A European perspective”, *International Migration*, Special Issue, 2000/1.
- Salt, John, “Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective”, *International Migration*, 2000.
- Sanchez, Gabriella, “The Facilitation Proposal: Assessing the EU’s response to the smuggling of migrants”, *European Policy Analysis*, March 2025.
- Santiago, Mirentxu Jordana, “Addressing migrant smuggling in the European Union. Challenges for a noncriminalized, coordinated and effective response”, *Working Paper Series No. 19/22*.
- Shelley, Louise, “Human Smuggling and Trafficking into Europe A Comparative Perspective”, *Transatlantic Council on Migration*, 2014.
- Суд Босне и Херцеговине, Предмет бр.: С1 2 К 029387 20 Кж 5 од 18. 1. 2021. године
- Суд Босне и Херцеговине, Предмет број: С1 2 К 032535 20 Кж.
- Шкулић, Милан, „Кривичноправни и криминалистички аспекти сузбијања нарко-криминалитета“, Зборник радова: *Кривичноправни и криминалистички аспекти сузбијања нарко-криминалитета, нарко криминалитет – превенција и репресија*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Београд, Истраживачки центар, Бања Лука, Вишеград, 2023.
- Трнавац, Милутин, „Директива о спречавању и борби против трговине људима и заштити њених жртава“, *Европско законодавство*, 2025, бр. 90–91.
- Wagner, Martin, Desmond, Alan, Kraler, Albert, *EU Policy Framework on irregular migrants, Measuring Irregular Migration*, 4/2024.

Wahl, Thomas, "Negative Impact Assessment for Anti-Smuggling Directive by EP Research Service". Интернет: <https://eucrim.eu/news/negative-impact-assessment-for-anti-smuggling-directive-by-ep-research-service/> посјећено 17. 9. 2025.

Zoppi, Marco, Puleri, Marco, "The Balkan Route (and Its Afterlife): The New Normal in the European Politics of Migration", *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 2021. Интернет: <https://doi.org/10.1080/19448953.2021.2015658>

"2002/946/JHA: Council framework Decision of 28 November 2002 on the strengthening of the penal framework to prevent the facilitation of unauthorised entry, transit and residence", *OJ L 328*, 5. 12. 2002.

"2006/618/EC: Council Decision of 24 July 2006 on the conclusion, on behalf of the European Community, of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women And Children, supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organised Crime concerning the provisions of the Protocol, in so far as the provisions of this Protocol fall within the scope of Articles 179 and 181a of the Treaty establishing the European Community", *OJ L 262*, 22. 9. 2006.

9) ЗНАЧАЈ ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ И РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Оквирна одлука Савјета о јачању кривичноправног оквира ради спречавања помагања и подржавања неовлашћеног уласка, транзита и боравка (2002/946) прописује строжије кажњавање за кријумчарење лица извршено у оквиру групе организоване ради кријумчарења, као и у случајевима када је усљед кријумчарења угрожен живот или здравље људи. У том смислу, наведено је да „свака држава чланица предузима неопходне мјере како би се осигурало да се кривично дјело кажњава затвором, са максималном казном у трајању од најмање осам година“.³⁵ За основни облик кривичног дјела кријумчарења људи у Србији прописана је казна затвора од једне до осам година, док је у Босни и Херцеговини прописана казна затвора од једне до десет година. Организовање групе или удружења ради извршења кривичног дјела кријумчарења миграната у Босни и Херцеговини третира се као посебно кривично дјело, за које је прописана казна затвора од најмање три године. Стога, према правилима одмјеравања казне за кривична дјела почињена у стицају, нужно је строжије кажњавање

³⁵ "2002/946/JHA: Council framework Decision of 28 November 2002 on the strengthening of the penal framework to prevent the facilitation of unauthorised entry, transit and residence", *op. cit.*

у односу на казну прописану за основни облик дјела.³⁶ У Србији је кажњиво и учествовање у групи која изврши кривично дјело које за посљедицу има лишавање живота или наношење тешке тјелесне повреде, при чему се лице кажњава за само учешће казном затвора од три мјесеца до пет година. С обзиром на то да Оквирна одлука 2002/946 прописује обавезу држава да утврде казну затвора у трајању од најмање осам година када је кријумчарење лица извршено као дјелатност криминалне организације или уз угрожавање живота лица, може се закључити да правни оквири Србије и Босне и Херцеговине омогућавају изрицање казне затвора од најмање осам година у таквим случајевима. Имајући у виду да је мотив кријумчарења лица стицање имовинске користи, посебно је значајно што законодавства обје државе као ефикасну кривичноправну мјеру у борби против организованог криминала (кријумчарења лица) предвиђају и одузимање имовине прибављене кривичним дјелом. Међутим, пракса у Босни и Херцеговини показује да се чешће процесуирају извршиоци на нижем нивоу, као што су превозници, док организатори и главни профитери кријумчарења остају изван домашаја кривичног гоњења. Такав приступ је у супротности са европским захтјевима за строжијим кажњавањем кријумчарења лица. Истовремено, одсуство досљедне примјене строжих казни у судској пракси чини недовољним напоре законодавца у борби против кријумчарења лица, као једног од облика организованог криминала којим се озбиљно угрожавају живот људи и безбједност државе. Строжији казнени оквири и унапријеђена сарадња између држава чланица и нечланица у борби против кријумчарења људи смањују простор за дјеловање кријумчарских мрежа и доприносе ефикаснијој контроли спољних граница ЕУ. Усклађен приступ борби против кријумчарења омогућава и бољу заштиту миграната као жртава, јер подразумијева строже кажњавање нехуманог поступања, довођења живота миграната у опасност и злоупотребе њиховог рањивог положаја.

³⁶ Милош Бабић, Лејла Џафербеговић, „Продужено кривично дјело у новом Кривичном законик у РС“, *Билтен*, 2018, бр. 8, стр. 8–24.

THE EUROPEAN APPROACH TO MIGRANT SMUGGLING

Miliana BUHA*

Abstract: Smuggling of persons (migrants) is one of the more serious forms of cross-border organised crime, which not only threatens the security of the Member States of the European Union (EU) but also the lives and fundamental human rights of migrants. EU regulations oblige the Member States to criminalise any intentional facilitation of the unauthorised entry, transit, or residence of aliens when committed for the purpose of obtaining material benefit. European legislation also requires stricter punishment for more serious forms of migrant smuggling, such as acts committed within an organised criminal group, endangering the life or health of migrants, or involving inhuman or degrading treatment. For more serious forms of human smuggling, the introduction of deterrent penalties is required, which implies stricter prison sentences and expanded confiscation of assets obtained through human smuggling. Accepting the EU's demands for stricter punishment for human smuggling is particularly important for Bosnia and Herzegovina and Serbia, as both countries are located on the so-called "Balkan migrant route", which makes them particularly exposed to the activities of organised smuggling networks and an increased risk of committing serious crimes related to illegal migration.

Keywords: Human smuggling, EU regulations, human trafficking, penalties.

* Faculty of Law, University of Banja Luka, Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina. E-mail: milijana.buha@pf.unibl.org, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1968-1849>